

**Universitatea Babeș-Bolyai, Facultatea de Matematică și Informatică
Consultații la Matematică pentru pregătirea concursului de admitere 2022**

15 ianuarie 2022

Lect. dr. Anca GRAD

Reprezentări grafice ale funcțiilor

A. Asimptote - breviar teoretic

Fie $\emptyset \neq D \subseteq \mathbb{R}$ și funcția $f : D \rightarrow \mathbb{R}$.

Observație: Asimptotele atașate oricărei funcții se determină analizând limitele funcției f în punctele de acumulare ale domeniului de definiție, care nu aparțin domeniului, deci din mulțimea

$$D' \setminus D.$$

Reamintim definiția mulțimii punctelor de acumulare

$$D' = \left\{ x_0 \in \mathbb{R} \cup \{\pm\infty\} : \forall V \in \mathcal{V}(x_0), \quad V \cap D \setminus \{x_0\} \neq \emptyset \right\}.$$

O submulțime V a lui $\mathbb{R} \cup \{\pm\}$ este vecinătate a lui x_0 (deci $\in \mathcal{V}(x_0)$) dacă, atunci când:

- $x_0 \in \mathbb{R} \quad \exists r > 0$ astfel încât $(x_0 - r, x_0 + r) \subseteq V$;
- $x_0 = \infty \quad \exists r > 0$ astfel încât $(r, \infty] \subseteq V$;
- $x_0 = -\infty \quad \exists r > 0$ astfel încât $[-\infty, -r) \subseteq V$;

Folosind aceste formulări echivalente prin intervale centrate (degenerate pentru $\pm\infty$), obținem următoarele formulări echivalente pentru punctele de acumulare ale unei mulțimi. Astfel

$$\text{dacă } x_0 \in \mathbb{R}, \text{ atunci } x_0 \in D' \iff \forall r > 0, \quad (x_0 - r, x_0 + r) \cap D \setminus \{x_0\} \neq \emptyset$$

$$\infty \in D' \iff \forall r > 0, \quad (r, \infty] \cap D \neq \emptyset$$

$$-\infty \in D' \iff \forall r > 0, \quad [-\infty, r) \cap D \neq \emptyset$$

Observație:

- Dacă D este nemărginită inferior, atunci $-\infty \in D'$.
- Dacă D este nemărginită superior, atunci $\infty \in D'$.
- Dacă $x_0 \in D$, dar **nu este punct izolat** atunci $x_0 \in D'$, deci $D \setminus Izod \subset D'$.
- De cele mai multe ori, chiar și pentru mulțimi mărginite, $D' \setminus D \neq \emptyset$.
- Fie $a < b \in \mathbb{R}$. Atunci
 - dacă $(a, b] \in D$, atunci $a \in D' \setminus D$;
 - dacă $[a, b) \in D$, atunci $b \in D' \setminus D$;
 - dacă $(a, b) \in D$, atunci $a, b \in D' \setminus D$.

Studiind limitele funcției f către ∞ și respectiv $-\infty$ putem obține în cazuri particulare, fie asimptote **orizontale**, fie **oblice** la graficul funcției f . Astfel, diferențiem:

- **Asimptote orizontale**

- Dacă D este nemărginită inferior (deci $-\infty \in D'$), se verifică existența

$$a := \lim_{x \rightarrow -\infty} f(x).$$

Dacă $\exists a \in \mathbb{R}$, atunci dreapta de ecuație

$$y = a = \lim_{x \rightarrow -\infty} f(x)$$

este **asimptota orizontală către $-\infty$** a funcției f .

- Dacă D este nemărginită superior (deci $\infty \in D'$), se verifică existența

$$b := \lim_{x \rightarrow \infty} f(x).$$

Dacă $\exists b \in \mathbb{R}$, atunci dreapta de ecuație

$$y = b = \lim_{x \rightarrow \infty} f(x)$$

este **asimptota orizontală către ∞** a funcției f .

- **Asimptote oblice** (se verifică existența lor doar atunci când nu există cele orizontale)

- Dacă D este nemărginită inferior și $\lim_{x \rightarrow -\infty} f(x) \notin \mathbb{R}$, analizăm

$$m := \lim_{x \rightarrow -\infty} \frac{f(x)}{x}.$$

Dacă $m \in \mathbb{R}$, verificăm dacă există în \mathbb{R}

$$n = \lim_{x \rightarrow -\infty} (f(x) - mx).$$

Atunci, dreapta de ecuație

$$y = mx + n$$

este **asimptota oblică către $-\infty$** a funcției f .

- Dacă D este nemărginită inferior și $\lim_{x \rightarrow \infty} f(x) \notin \mathbb{R}$, analizăm

$$m' := \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{f(x)}{x}.$$

Dacă $m' \in \mathbb{R}$, verificăm dacă există în \mathbb{R}

$$n' = \lim_{x \rightarrow \infty} (f(x) - m'x).$$

Atunci, dreapta de ecuație

$$y = m'x + n'$$

este **asimptota oblică către ∞** a funcției f .

- **Asimptote verticale** se caută analizând limitele laterale în puncte situate fie în mulțimea

$$\left(D' \setminus D \right) \cap \mathbb{R},$$

fie în puncte din D , dar în care funcția are o schimbare de formulă (de exemplu la intersecția a două ramuri).

În fapt, aceste puncte sunt de obicei (dar nu numai) capetele reale ale intervalelor deschise incluse în D . Fiecare astfel de punct trebuie analizat în parte. Astfel, pentru fiecare

$$x_0 \in \left(D' \setminus D \right) \cap \mathbb{R},$$

se analizează limitele laterale ale lui f în x_0 .

– Dacă

$$\exists \quad f(x_0 - 0) = \lim_{x \uparrow x_0} f(x) \in \{\pm\infty\}.$$

atunci dreapta de ecuație

$$x = x_0$$

este **asimptotă verticală la stânga** la graficul funcției f .

– Dacă

$$\exists \quad f(x_0 + 0) = \lim_{x \downarrow x_0} f(x) \in \{\pm\infty\}.$$

atunci dreapta de ecuație

$$x = x_0$$

este **asimptotă verticală la dreapta** la graficul funcției f .

– Dacă

$$\exists \quad f(x_0 - 0) = f(x_0 + 0) \in \{\pm\infty\}.$$

atunci dreapta de ecuație

$$x = x_0$$

este **asimptotă verticală** la graficul funcției f .

B. Algoritm de abordare al graficului unei funcții

I. Analiza lui D și a lui D'

1. Determinarea mulțimii de definiție.
2. Studiul **parității** (simetrie față de axa Oy), **imparității** (simetria față de origine) și a **periodicității**.
3. Intersecția cu axele de coordonate.
4. Determinarea mulțimii de acumulare și studierea asimptotelor.
5. Mulțimea de continuitate $C \subseteq D$.

II. Analiza cu ajutorul derivatei de ordinul 1

1. Determinarea mulțimii de derivabilitate $D_1 \subset D$.
2. Calcularea valorilor funcției derivate f' .
3. Studierea pentru fiecare punct $x_0 \in C \setminus D_1$ a derivatelor laterale la stânga și la dreapta și determinarea:
 - **punctelor unghiulare**, atunci când există ambele derive laterale, și cel puțin una e finită.
 - **punctelor de întoarcere**, atunci când există amândouă derivele laterale, sunt infinite și diferite.
4. Determinarea soluțiilor reale ale ecuației $f'(x) = 0$.
5. Studierea monotoniei și a punctelor de extrem ale f prin analizarea tabelului de variație funcției.

III. Analiza cu ajutorul derivatei de ordinul al II-lea

1. Determinarea mulțimii de derivabilitate pentru derive de ordinul 2, $D_2 \subset D_1$.
2. Calcularea valorilor funcției derivate de ordinul 2, f'' .
3. Determinarea soluțiilor reale ale ecuației $f''(x) = 0$.
4. Stabilirea:
 - **intervalelor de convexitate**, când $f''(x) \geq 0$;
 - **intervalelor de concavitate**, când $f''(x) \leq 0$;
 - **punctelor de inflexiune** în care derivata de ordinul 2 are o schimbare de semn.

C. Tabelul de variație

Tabelul se structurează pe patru linii:

Linia 1 cuprinde **valorile remarcabile ale lui x** : multimea de definiție D , evidențierea punctelor din $D \setminus D'$, intersecția cu axele de coordinate, soluțiile reale ale ecuațiilor $f(x) = 0$, $f'(x) = 0$ și $f''(x) = 0$, etc.

Linia 2 este dedicată **valorilor remarcabile ale lui f'** , și semnului acestei derive.

Linia 3 este dedicată **valorilor remarcabile ale lui f''** , și semnului acestei derive de ordin 2.

Linia 4 este dedicată **valorilor remarcabile ale lui f** , și monotoniei acesteia.

D. Aplicații

1. Fie $f : \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$ data prin $f(x) = \frac{1+x}{e^{|x-1|}}$, $\forall x \in \mathbb{R}$. Care dintre următoarele afirmații sunt adevărate?

- A Dreapta de ecuație $y = 2$ este asimptotă verticală la graficul funcției f .
- B Funcția f nu are asimptote orizontale.
- C Punctul de coordonate $(1, 2)$ este un punct de întoarcere al graficului funcției f .
- D Ecuația $f(x) = 1$ are exact două soluții reale.

Răspuns:

- A falsă;
- B falsă;
- C falsă;
- D adevărată.

Soluție: Această proprietate este fals deoarece asimptotele verticale au ecuații de forma $x = \text{constantă}$. Verificând clasic existența asimptotelor verticale, constată că existența lor se pune doar în punctul $a = 1$. Deoarece $\lim_{x \rightarrow 1} f(x) = 2 \in \mathbb{R}$, funcția nu are asimptote verticale.

- B. Această proprietate este fals. Constatăm că

$$\lim_{x \rightarrow -\infty} f(x) = 0 = \lim_{x \rightarrow \infty} f(x),$$

deci dreapta de ecuație $y = 0$ este o asimptotă orizontală la atât la stânga cât și la dreapta graficului funcției f .

- C Această proprietate este fals. Constatăm că funcția f este continuă în punctul 1 deoarece

$$\lim_{x \uparrow 1} f(x) = 2 = \lim_{x \downarrow 1} f(x).$$

Ea este derivabilă pe $(-\infty, 1)$ și $(1, \infty)$. Constatăm că:

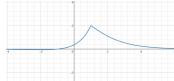
$$\lim_{x \uparrow 1} f'(x) = \lim_{x \uparrow 1} (2 + x)e^{x-1} = 3 \in \mathbb{R}$$

și

$$\lim_{x \downarrow 1} f'(x) = \lim_{x \downarrow 1} -xe^{1-x} = -1 \in \mathbb{R}.$$

Deoarece ambele limite laterale există și sunt finite, punctul $(1, f(1)) = (1, 2)$ este un punct unghiular, nu un punct de întoarcere.

- D Această afirmație este adevărată deoarece analizând graficul funcției, constatăm că graficul funcției f intersectează dreapta de ecuație $y = 1$ în două puncte.

2. Fie funcția f definită prin $f(x) = x^3 + 3x^2 - 9 \ln x$. Care dintre următoarele afirmații sunt adevărate?

- A Domeniul de definiție al funcției f este \mathbb{R}^* .
- B Dreapta de ecuație $y = 0$ este asimptotă orizontală la graficul funcției f .
- C Funcția f nu are puncte unghiulare.
- D Punctul $(1, 4)$ este un punct de extrem global al funcției f .

Răspuns:

A falsă;

B falsă;

C adevărată;

D adevărată.

Soluție: A Această proprietate este falsă deoarece funcția logaritm este definită pe $(0, \infty)$. Celelalte componente fiind polinomiale, sunt definite pe \mathbb{R} . De aceea domeniul acestei funcții este $(0, \infty)$.

B Această proprietate este falsă. Constatăm că

$$\lim_{x \rightarrow \infty} f(x) = \lim_{x \rightarrow \infty} x^3 \left(1 + \frac{3}{x^2} - 9 \frac{\ln x}{x^3} \right).$$

Deoarece $\lim_{x \rightarrow \infty} \frac{\ln x}{x^3} = \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{\frac{1}{x}}{3x^2} = 0$, constatăm că

$$\lim_{x \rightarrow \infty} f(x) = \infty,$$

deci funcția nu are asimptotă orizontală.

C Această proprietate este adevărată, deoarece problema existenței punctelor unghiulare se pune în acele puncte în care funcția este continuă, dar nu este derivabilă. Funcția f este derivabilă pe întreg domeniul de definiție.

D Această proprietate este adevărată. Funcția f este de două ori derivabilă pe întreg domeniul de definiție. Deoarece derivata de ordinul întâi

$$f'(x) = 3x^2 + 6x - \frac{9}{x} = \frac{3}{x}(x^3 + 2x^2 - 3) = \frac{3}{x}(x-1)(x^2+3x+3)$$

are ca singură soluție reală $x = 1$. Din moment ce ecuația $x^2 + 3x + 3 = 0$ nu are soluții reale, semnul funcției f este determinat doar de $(x-1)$. Constatăm astfel că f este strict descrescătoare pe $(0, 1]$ și strict crescătoare pe $[1, \infty)$, deci $(1, 4)$ este un punct de minim global al funcției f .

E. Aplicații ample

a) Reprezentați grafic funcțiile definite prin:

$$1. f(x) = x^3 - 3x + 2;$$

$$2. f(x) = \frac{1}{x^2 - 4x + 3};$$

$$3. f(x) = \frac{\sin x}{1 + \sin x};$$

$$4. f(x) = \frac{|1+x|}{1+|x|};$$

$$5. f(x) = \sqrt[3]{(x-1)^2}$$

$$6. f(x) = \frac{2 \ln x - 1}{x^2};$$

$$7. f(x) = \frac{|\ln x|}{\sqrt{x}}.$$

$$8. f(x) = \begin{cases} x \sin \frac{1}{x} & x \in (-\infty, 0) \\ 1 & x = 0 \\ \cos x & x \in (0, \infty) \cap \mathbb{Q} \\ \sin x & x \in (0, \infty) \cap \mathbb{R} \setminus \mathbb{Q}. \end{cases}$$

b) Analizând reprezentarea grafică, prin discuție după parametrul $m \in \mathbb{R}$, stabiliți numărul de soluții reale ale ecuației

$$f(x) = m,$$

pentru funcțiile 1, 6 și 7 de la subpunctul a). Indicație: translatați graficul de-a lungul axei Oy .

Ex: $f(x) = \ln(x - 4x + 5)$

I $(0, \infty)$ - dom. logarithm

$$x^2 - 4x + 5 = 0, \Delta = 16 - 20 = -4 < 0 \Rightarrow x^2 - 4x + 5 > 0 \Rightarrow D = \mathbb{R}$$

$$D' = \overline{R} = \mathbb{R} \cup \{-\infty\}$$

\hookrightarrow an. ore. sau dolie.

• paritatea $\left. \begin{array}{l} f(-x) = \ln(x^2 + 4x + 5) \neq f(x) \\ \neq -f(x) \end{array} \right\} \Rightarrow$ nu e nici pară nici impare

• perioditate \exists

• pe axele de coordinate: $\forall \alpha_1 \quad x=0 \Rightarrow f(0) = 0 \Rightarrow (0, f(0)) \in G_f$
 $\forall \alpha_2 \quad y=f(x)=0 \Leftrightarrow f(x^2-4x+5)=0 \Leftrightarrow$
 $x^2-4x+5=1 \Leftrightarrow$
 $x^2-4x+4=0 \Leftrightarrow (x-2)^2=0$
 $\Rightarrow (2, 0) \in G_f$

• Asimptote:

$\bullet \infty \in D'$ $\lim_{x \rightarrow \infty} f(x) = \lim_{x \rightarrow \infty} \ln(x^2-4x+5) = \infty$ \exists asimptotă orizontală
 $-\infty \in D'$ $\lim_{x \rightarrow -\infty} f(x) = \lim_{x \rightarrow -\infty} \ln(x^2-4x+5) = -\infty$ mică către $-\infty$
 $\lim_{x \rightarrow \infty} \frac{f(x)}{x} = \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{\ln(x^2-4x+5)}{x} \stackrel{H}{=} \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{2x-4}{x^2-4x+5} =$
 $\exists c \in \mathbb{R} \quad = \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{2(x-2)}{x^2-4x+5} = 0 \quad ? \in \mathbb{R}$ $\left. \begin{array}{l} \Rightarrow \text{as. oblic} \\ \text{către } +\infty \end{array} \right\}$
 $\exists \lim_{x \rightarrow 0} f(x) = 0 \cdot x = \lim_{x \rightarrow 0} f(x) = \infty \quad ? \in \mathbb{R}$ analog $-\infty$

• verticală \rightarrow nu se studiază pt. acenția funcție deoarece $D \cap \mathbb{R} = \emptyset$

$C = \mathbb{R}$

II

$D_1 = \mathbb{R}$

$\forall x \in \mathbb{R} \quad f'(x) = \frac{2x-4}{x^2-4x+5}$

$f'(x) = 0 \Leftrightarrow 2x-4 = 0 \quad x = 2$
 puncte critice

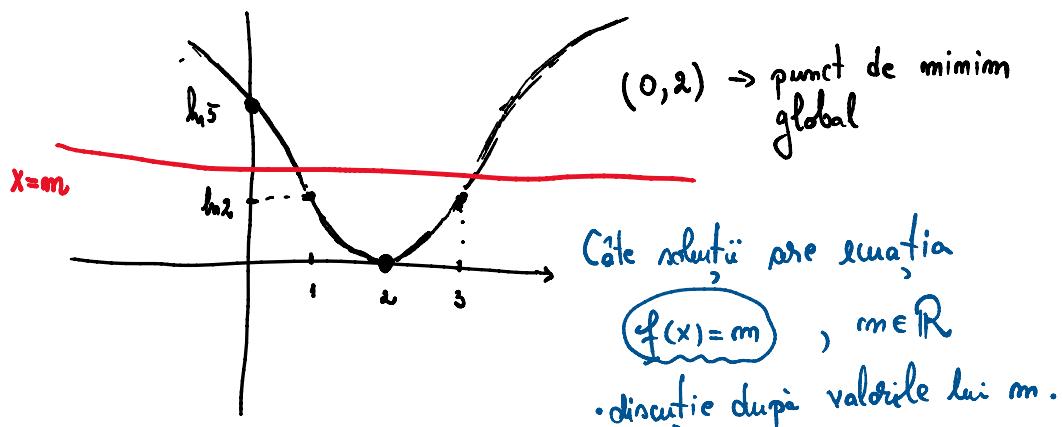
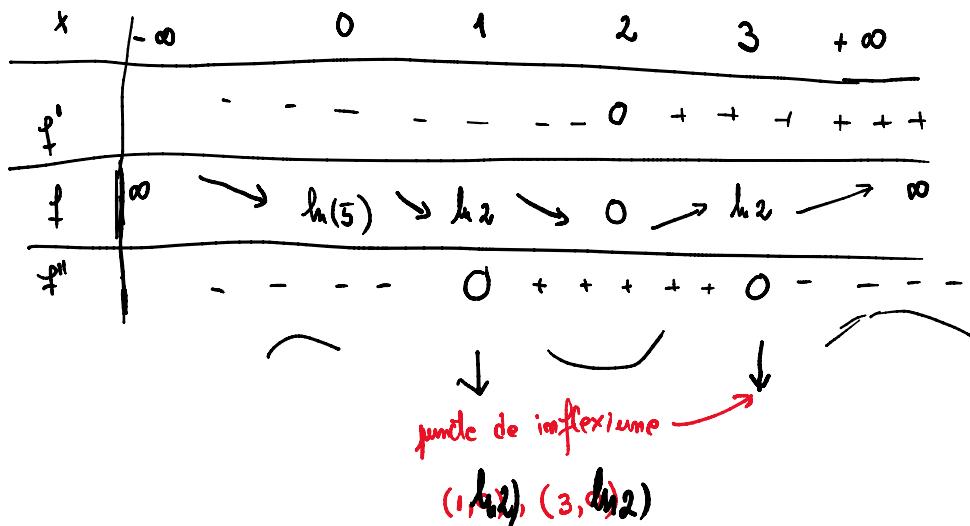
III $D_2 = \mathbb{R} \quad \forall x \in \mathbb{R}, \quad f''(x) = 2 \cdot \frac{x^2-4x+5 - (2x-4) \cdot (x-2)}{(x^2-4x+5)^2} =$

$= \frac{x^2-4x+5 - 2x^2+8x-8}{(x^2-4x+5)^2} =$

$$= 2 \cdot \frac{x^2 - 4x + 5 - 2x^2 + 8x - 8}{(x^2 - 4x + 5)^2} =$$

$$= 2 \cdot \frac{-x^2 + 4x - 3}{(x^2 - 4x + 5)^2} = -2 \cdot \frac{x^2 - 4x + 3}{(x^2 - 4x + 5)^2}$$

$$f''(x) = 0 \quad (x^2 - 4x + 3) = 0 \Leftrightarrow (x-1)(x-3) = 0 \Leftrightarrow \begin{cases} x=1 \\ \text{ sau } \\ x=3 \end{cases}$$

- $m=0 \Rightarrow$ o singură soluție $x=2$
- $m>0 \Rightarrow$ 3 două soluții reale
- $m<0 \Rightarrow$ nicio soluție reală

$$\ln(x^2 - 4x + 5) = 7$$

$$\Leftrightarrow x^2 - 4x + 5 = e^7 \dots$$

Exemplu 2:

$$f(x) = \sin x \cdot \sin 2x$$

I $D = \mathbb{R} \Rightarrow D' = \overline{\mathbb{R}} \rightarrow$ se justifică inclusiv ca $a_1 + a_2$.
 \hookrightarrow ca veridicală

• $f(-x) = \sin(-x) \cdot \sin(-2x) = (-\sin x)(-\sin 2x) = \sin x \cdot \sin 2x = f(x) \rightarrow$ funcție par

• (?) perioodicitatea

$$f(x+2\pi) = \sin(x+2\pi) \cdot \sin(2x+4\pi) = \sin x \cdot \sin(2x+4\pi) = \sin x \cdot \sin 2x = f(x)$$

$\Rightarrow 2\pi$ este perioada funcției noastre

\rightarrow ajunge să ne spri. gf. funcție pe $[0, 2\pi]$.

A

• \forall_{x_0} $x_0 = 0 \quad f(0) = 0 \Rightarrow (0, 0) \in G_f.$

• \forall_{x_0} $f(x_0) = 0 \Leftrightarrow \sin x_0 \cdot \sin 2x_0 = 0 \Leftrightarrow \begin{cases} \sin x_0 = 0 \\ \sin 2x_0 = 0 \end{cases} \text{ pe } A$

• $\sin x_0 = 0 \Leftrightarrow x_0 = 0 \text{ sau } x_0 = \pi \text{ sau } x_0 = 2\pi$

• $\sin 2x_0 = 0 \Leftrightarrow 2x_0 = 0 \text{ sau } 2x_0 = \pi \text{ sau }$

$2x_0 = 2\pi$

$2x_0 = 3\pi \text{ sau } 2x_0 = 4\pi$

$x_0 = 0 \text{ sau } x_0 = \frac{\pi}{2} \text{ sau } x_0 = \pi \text{ sau } x_0 = \frac{3\pi}{2} \text{ sau } x_0 = 2\pi$

$\Rightarrow (0, 0), (\frac{\pi}{2}, 0), (\pi, 0), (\frac{3\pi}{2}, 0), (2\pi, 0)$ sunt puncte de intersecție cu axa O_x

• Asimptote și sau oblice

$\lim_{x \rightarrow \infty} f(x) = \lim_{x \rightarrow \infty} \sin x \cdot \sin 2x$

\nexists

↓ (Heine)

Caracterizarea cu ajutorul a limitelor de funcții:

$f: D \rightarrow \mathbb{R} \quad \exists a \in D' \quad \lim_{x \rightarrow a} f(x) \Leftrightarrow \forall (a_n) \subseteq D \setminus \{a\} \text{ cu } \lim_{m \rightarrow \infty} a_m = a$
 $\nexists \lim_{m \rightarrow \infty} f(a_m)$

$a \in D \quad \vee$

$m \rightarrow \infty$

Se foloseste pt. a dem. $\exists \lim_{x \rightarrow a} f(x)$. astfel:

atunci \exists 2 numeri $(a_m), (b_m) \subseteq D \setminus \{a\}$

ai. $\lim_{m \rightarrow \infty} a_m = \lim_{m \rightarrow \infty} b_m$ dar $\lim_{m \rightarrow \infty} f(a_m) \neq \lim_{m \rightarrow \infty} f(b_m)$

? $\lim_{x \rightarrow \infty} \sin(x) \cdot \sin(2x)$? (a_m) cu $\overbrace{a_m = \infty}^{m \rightarrow \infty}$ $m \rightarrow \infty$

$$a_m := 2\pi m \quad \lim_{m \rightarrow \infty} a_m = \infty \quad f(a_m) = \sin\left(2\pi m\right) \sin\left(4\pi m\right) = 0 \cdot 0 \Rightarrow \lim_{m \rightarrow \infty} f(a_m) = 0$$

$$b_m := \frac{\pi}{6} + 2\pi m \quad \lim_{m \rightarrow \infty} b_m = \infty \quad f(b_m) = \sin\left(\frac{\pi}{6} + 2\pi m\right) \sin\left(2 \cdot \frac{\pi}{6} + 4\pi m\right) = \sin\frac{\pi}{6} \cdot \sin\frac{\pi}{3} = \frac{1}{2} \cdot \frac{\sqrt{3}}{2} = \frac{\sqrt{3}}{4}$$

$$\Rightarrow \boxed{\exists \lim_{x \rightarrow \infty} \sin x \cdot \sin(2x)}$$

\rightarrow pt. $(-\infty)$ analog

$$\boxed{C = \mathbb{R}}$$

$$\text{II } D_1 = \mathbb{R} \quad f'(x) = (\sin x \cdot \sin 2x)' = \cos x \cdot \sin 2x + \sin x \cdot (2 \cos 2x) = \cos x \sin 2x + 2 \cdot \sin x \cos 2x$$

$$\begin{aligned} \cos x &= \cos(2x - x) = \cos 2x \cdot \cos x + \sin 2x \sin x \\ \cos 3x &= \cos(2x + x) = \cos 2x \cos x - \underline{\sin 2x \sin x} \end{aligned} \quad | -$$

$$\sin x \sin 2x = \frac{1}{2} (\cos x - \cos 3x)$$

$$f'(x) = \frac{1}{2} (-\sin x + 3 \sin 3x) = \frac{1}{2} (3 \sin 3x - \sin x)$$

$$f'(x) = 0 \Leftrightarrow 3 \sin 3x - \sin x = 0 \quad ?$$

$$f'(x) = 0 \Leftrightarrow 3\sin 3x - \sin x = 0$$

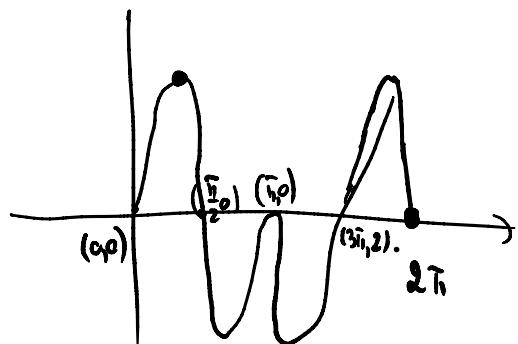
↓

$$[3\sin x - \sin^3 x] \quad \left. \begin{array}{l} \\ \end{array} \right\} \Leftrightarrow \begin{array}{l} g \sin x - 12\sin^3 x - \sin x = 0 \\ \vdots \\ \vee \end{array}$$

$$\arcsin \sqrt{\frac{2}{3}}, \pi - \arcsin \sqrt{\frac{2}{3}}, \pi + \arcsin \left[\frac{2}{3} \right]$$

→ min

→ max

$\pi - \arcsin \sqrt{\frac{2}{3}}$, 2π sol.

$$f'(x) = m$$

$m \in []$ ⇒ ∞ de soluții

$$\arcsin \sqrt{\frac{2}{3}}, 0, \pi$$

$$\pi - \arcsin \sqrt{\frac{2}{3}} \approx 0,77$$